

الرحمن الرحيم

"مطالب بیان شده در گزارش‌ها و انتشارات پژوهشگاه و مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، نتیجه تحقیقات پژوهشگران و بیان‌کننده دیدگاه‌های مؤلفان آنهاست و لزوماً موضع رسمی قوه قضاییه جمهوری اسلامی ایران یا نظرات پژوهشگاه نیست، مگر آن که به آن تصریح شده باشد."

توه قضايه

گزارش نشت علمي

جبران خسارت معنومي

بررسی قضی و حقوقی، با تکیه بر ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری

۹۹۳۰۰۶۱۲

پژوهشگاه توه قضايه

سرشناسه	: حدادی، فاضل، ۱۳۷۱
عنوان و نام پدیدآور	: جبران خسارت معنوی؛ بررسی فقهی و حقوقی، با تأکید بر ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری/ محقق فاضل حدادی؛ تهیه و تنظیم مرکز آموزش‌های تخصصی فقه و پژوهشکده حقوق خصوصی؛ اساتید مدعو جواد حبیبی تبار، نجات‌الله ابراهیمیان، ایرج بابائی؛ ویراستار حقوقی مجید صادق‌نژاد نائینی؛ [برای] پژوهشگاه قوه قضاییه.
مشخصات نشر	: تهران: قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۸۰ ص: نمونه؛ ۱۴/۵×۲۱سم.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۵۳-۰۴-۸
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۶۶
موضوع	: خسارت معنوی (فقه)
موضوع	: خسارت معنوی و مقررات - ایران
موضوع	: Damages, Intellectual (Islamic law)*
موضوع	: Damages, Intellectual - Law and legislation - Iran*
شناسه افزوده	: حبیبی تبار، جواد، ۱۳۴۱
شناسه افزوده	: ابراهیمیان، نجات‌الله
شناسه افزوده	: بابائی، ایرج، ۱۳۴۲
شناسه افزوده	: صادق‌نژاد نائینی، مجید، ۱۳۶۳، ویراستار
شناسه افزوده	: مدرسه علمیه ولی عصر (عج). مرکز آموزش‌های تخصصی فقه
شناسه افزوده	: پژوهشگاه قوه قضاییه
شناسه افزوده	: پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات
رده بندی کنگره	: BP۱۹۸/۶
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۴۱۹۰۵۲

وبسایت: www.jri.ac.ir کدپستی: ۱۹۸۳۸۴۶۵۱۴ تلفکس: ۰۲۱ - ۲۲۰۹۲۰۶۱
نشانی: بزرگراه چمران، بزرگراه یادگار امام، بعد از خروجی اوین درکه، پژوهشگاه قوه قضاییه

مرکز مطبوعات و انتشارات
قوه قضاییه

عنوان: جبران خسارت معنوی؛ بررسی فقهی و حقوقی، با تأکید بر ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری
تهیه و تنظیم: مرکز آموزش‌های تخصصی فقه (قم) و پژوهشکده حقوق خصوصی
اساتید مدعو: حجت‌الاسلام والمسلمین جواد حبیبی تبار (استاد سطح عالی حوزه)، دکتر نجات‌الله ابراهیمیان (حقوقدان سابق شورای نگهبان)، دکتر ایرج بابائی (عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)
تحقیق و تدوین: فاضل حدادی
ویراستار حقوقی: دکتر مجید صادق‌نژاد نائینی
صفحه‌آرایی: پریسا براتی
ناشران: پژوهشگاه قوه قضاییه - مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه
قیمت: ۱۴۰/۰۰۰ ریال
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۵۳-۰۴-۸
تیراژ و نوبت چاپ: ۵۰۰ نسخه - چاپ اول - اسفند ۱۳۹۹

مرکز پخش، فروشگاه و نمایشگاه دائمی: تهران، خیابان حافظ، نبش خیابان سمیه، ساختمان شماره ۳ قوه قضاییه
شماره‌های تماس: ۰۲۱ - ۸۸۱۹۹۹۰۴ - ۰۲۱ - ۸۸۱۹۹۹۱۳
وبسایت: www.judpub.ir

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار.....
۹	بخش اول: گزارش نشست.....
۱۱	چکیده.....
۱۲	مقدمه.....
	گزارش مقاله بررسی فقهی و حقوقی جبران خسارت معنوی با تأکید بر ماده ۱۴ آیین
۱۳	دادرسی کیفری مصوب ۹۲.....
۱۵	تبیین مسئله و بررسی پیشینه حقوقی و تقنینی جبران خسارت معنوی.....
۱۸	جبران خسارت معنوی از منظر شورای نگهبان.....
۱۹	تعزیر به مثابه مبنای شرعی جبران خسارت معنوی.....
۱۹	مسئله بودن اصل جبران خسارت معنوی و اختلاف در چگونگی آن.....
۲۱	ماهیت جبران خسارت معنوی از جبران تا بازدارندگی.....
۲۱	تحریر محل نزاع فقهی.....
۲۲	نظر فقها در مورد مسئولیت مدنی به معنی اخص.....
۲۲	قائلان به ضرورت نداشتن جبران و ادله آن‌ها.....
۲۲	قائلان به لزوم جبران و ادله آن‌ها و پاسخ مخالفان.....
۲۴	نظر امام خمینی (ره) و فقه حکومتی.....
۲۴	خلاصه روش‌های مشروعیت جبران مالی خسارت معنوی.....
۲۴	توضیح تکمیلی در مورد مبنای تعزیری شورای نگهبان در جبران خسارت معنوی.....
۲۵	تعزیر، راه حل شورای نگهبان برای خروج از بن‌بست‌ها.....
۲۶	امکان الغای خصوصیت از حدیث لاضرر به منظور بسط ید حاکم در جلوگیری از ضرر.....
۲۶	اطلاق بسط ید حاکم در جلوگیری از ضرر.....
۲۷	تأملی در چیستی مسئولیت مدنی و نسبت آن با جبران خسارت معنوی.....
۲۹	تفکیک بین خسارات معنوی ناشی از خسارت بدنی و دیگر خسارات معنوی.....
۳۰	پیشنهادی برای حل مشکل تقویم خسارت معنوی.....
۳۰	تبیین شرعی مبنای تعزیر در جبران خسارت معنوی.....
۳۱	وجود مواردی از حکم قطعی به جبران خسارت معنوی در رویه قضایی.....
۳۲	ضرورت نداشتن پرداخت جریمه مالی به صندوق دولت.....

۳۲	پرسش و پاسخ.....
۳۲	ولایت مطلقه فقیه و مسئله جبران خسارت معنوی.....
۳۳	دیه، پاسخی به همه انواع خسارات.....
	تکلیف ضرر و زیان وارده به جامعه و مقایسه دیه و تعزیر با غرامت در
۳۴	کشورهای اروپایی.....
۳۶	فهرست منابع بخش گزارش نشست.....
۳۷	بخش دوم: مستندات علمی.....
۳۹	چکیده.....
۴۰	مقدمه.....
۴۲	۱. تعریف خسارت معنوی.....
۴۲	الف) تعریف قانونی.....
۴۳	ب) تعریف حقوقی.....
۴۴	ج) تعریف فقهی.....
۴۴	۲. جواز مطالبه خسارت معنوی.....
۴۴	الف) جواز مطالبه از منظر قانون.....
۴۷	ب) جواز مطالبه از منظر رویه قضایی.....
۴۷	گروه اول: ناممکن بودن جبران خسارت معنوی.....
۴۸	گروه دوم: جبران غیر مالی خسارت معنوی.....
۴۹	گروه سوم: جبران مالی خسارت معنوی.....
۵۶	۳. راه محاسبه میزان خسارت.....
۵۶	راه اول: دیه و ارش.....
۵۸	راه دوم: تعزیر.....
۶۰	خاتمه: جایگاه جبران خسارت معنوی در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲.....
۶۰	مراحل تصویب ماده قانونی مربوط به (ماده ۱۴) جبران خسارت معنوی.....
۶۴	نتیجه بررسی مراحل تصویب ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲.....
۶۵	نتیجه.....
۶۶	فهرست منابع بخش مستندات علمی.....
۶۷	پیوست.....

پیشگفتار

پژوهشگاه قوه قضائیه با همکاری مراکز آموزشی و پژوهشی سراسر کشور مبادرت به برگزاری جلسات نقد و تحلیل آراء و رویه قضایی و نقد مفاد قانونی می‌نماید. گزارش پیش‌رو حاصل همکاری مشترک پژوهشگاه قوه قضائیه با مرکز آموزش‌های تخصصی فقه مستقر در قم می‌باشد. این مرکز، وابسته به مدرسه علمیه ولی عصر (عج)، از سال ۱۳۹۱ به منظور تربیت طلاب فاضل در گرایش تخصصی فقه، راه‌اندازی شده است. در این راستا مجموعه حاضر، گزارش نشست علمی است با موضوع «بررسی فقهی و حقوقی جبران خسارت معنوی با تأکید بر ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲» که با حضور اساتید معزز حجت‌الاسلام والمسلمین جواد حبیبی‌تبار، دکتر نجات‌الله ابراهیمیان و دکتر ایرج بابائی برگزار شده است. در بخش اول مباحث مطرح شده در این نشست و بخش دوم با عنوان مستندات علمی با هدف جمع‌آوری و مستندسازی آراء، نظرات و فتاوی‌های فقهای امامیه درباره موضوع نشست، توسط دانش‌پژوه مرکز آموزش‌های تخصصی فقه، فاضل ارجمند حجت‌الاسلام والمسلمین فاضل حدادی تدوین و ارائه شده است. امید است برگزاری این نشست‌ها به همراه مستندات علمی، کمکی در جهت یافتن راه‌حل‌های جدید و کارآمد در جهت رفع معضلات و مشکلات حقوقی کشور باشد. از مرکز آموزش‌های تخصصی فقه به خصوص همکاران محترم معاونت پژوهش آن مرکز که ما را در تهیه‌ی این مجموعه یاری نموده‌اند، سپاسگزاریم.

پژوهشگاه قوه قضائیه